

Utfall mot näthatet

Lisa Bjurwald: *Skribordskrigarna. Hur extrema krafter utnyttjar internet*. Natur & Kultur 2013.

Lisa Bjurwald är journalist och författare. På senare år har hon speciellt blivit känd för sitt intresse för framväxten av högerextrema krafter i samhället. I denna, hennes senaste bok *Skribordskrigarna*, beskriver hon hur internet används för att utveckla och sprida extrema åsikter, och hur det har blivit fritt fram att formulera sig med ett grovt rasistiskt och kränkande språk. Hon beskriver också hur dramatiska våldsdåd inspirerats av den hatstämning som byggts upp på nätet. Två närliggande exempel är de fruktansvärda händelser, som drabbade Oslo och Utøya sommaren 2011 genom Anders Behring Breivik, och Peter Mangs härjningar i Malmö som pågick i flera år. Bjurwalds tes är att dessa oerhört allvarliga händelser knappast kunnat ske om inte näthatet hade varit förövarnas inspirationskälla. Ensamma människor med sociala svårigheter kan finna en illusorisk samhörighet med andra i en ano-

nym nätgemenskap, där de odlar sina extrema uppfattningar och i vissa fall går så långt att de också agerar ut med våldshandlingar.

MEN ANDERS BEHRING Breivik och Peter Mangs är bara två exempel och i själva verket befolkas internet av ett stort antal okända icke namngivna personer, vars livsöden och egenskaper vi faktiskt inte vet så mycket om. På karakteristiskt journalistiskt vis beskriver Bjurwald näthatet med en mängd exempel och jag väntar hela tiden på att få komma in bakom alla exempel och se vilka människor som döljer sig där. Vilka är de, varifrån kommer de och hur har deras väg in i radikaliseringsen sett ut?

På detta får vi inga svar och det ligger i sakens natur. Det räcker inte att vandra runt i nätmiljön för att bli bekant med dess användare. Men Bjurwald har uppenbarligen sett

som sin uppgift att lyfta fram fenomenet och på ett övertygande sätt låta oss förstå att det hon sett är absolut sant och inte kan betvivlas. Det hon vill visa är den fara som finns i den fiktiva gemenskap som kan uppstå, där man oemotsagd får utveckla sina extrema uppfattningar och, i skyddet av anonymiteten på nätet, kan våga gå mycket längre än vad som i de flesta fall sker i verkligheten. En lynchmobb skapas, där ingen känner personligt ansvar och där de allra flesta också går fria.

På något sätt andas boken en ivrig, nästan andfådd stämning av att vara jagad. Säkert en känsla som kan uppstå för den som vistas i denna hetska miljö. Bjurwald låter oss också förstå att det pågår ett reellt krig, där den som opponerar sig får räkna med mothugg, mildt uttryckt. I själva verket kan det handla om att bli ordentligt hårdhänt behandlad, släpad i smutsen, skrämmd till tystnad. Trots det uppmanar författaren läsaren att agera och då använder hon överraskande nog ett uttryck som får själva motangreppet att framstå som lika krigiskt, nämligen ”att dra svärd mot skrivbordskrigarna”.

Skrivbordskrigarna är en bok med ett vällovligt syfte. Författarens önskan är att tydliggöra hur nätet kan locka till radikalisering och mana fram en hetsig gemenskap bland likasinnade, människor som överallt omkring sig ser hur samhället förändras och läser in hot i allt som är dem främmande. Men boken väcker en förhoppning om att de så kallade skrivbordskrigarna ska framträda lite tydligare, bli igenkännbara människor, där deras agerande och bevekelsegrunder kan förklaras och kanske också förstås. Och dit kommer vi tyvärr aldrig,

”Skrivbordskrigarna” är och förblir ett diffust begrepp som fångar ett fenomen, som är värt att belysa, men som också fordrar en djupare analys och beskrivning av vilka personlighetspsykologiska faktorer som skapar dessa skuggfigurer.

Trots Bjurwalds journalistiskt drivna skrivsätt, så infinder sig ändå en känsla av distans till fenomenet. För den som inte

ägnar sin tid åt att surfa runt på tivelaktiga sajter, blir boken en exposé över ett delvis okänt landskap. Det är knappast något som inspirerar till efterföljelse, utan snarast förstärks känslan av att nätet rymmer så oändligt mycket som vi helst vill vara utan. Men att bara blunda känns inte heller försvarbart efter läsningen av denna bok. Det är otvetydigt ett allvarligt hot som Bjurwald beskriver, en nätmiljö som är di-

rekt olämplig för barn och unga, och som kan locka osäkra och sökande människor in i märkliga och farliga sammanhang. Den förenklade verklighetsbeskrivning och de negativa schablonbilder som frodas i främlingsfientliga rörelser, liksom även i sektliknande miljöer, kan givetvis vara lockande för en del. Och så har det alltid varit.

Av den anledningen pekar boken på ett viktigt samhällsproblem, men att ge sig in i skrivbordskriget med svärdet i högsta hugg förefaller inte så genomtänkt eller realistiskt. Som alla komplexa samhällsfrågor fordras en grundligare analys av problemen. Men Lisa Bjurwald ska ha en eloge för sitt engagemang och sin omisskännliga iver att uppmärksamma och varna för vad som håller på att hända. Internet, som lovordas av så många, har också en riktigt mörk baksida.

GUNILLA MARIA OLSSON

